

**Е Ф Е К Т И В Н І С Т Ь В И К О Р И С Т А Н Н Я О С Н О В Н И Х
З А С О Б І В Н А П І Д П Р И Є М С Т В І**

Анотація. Розглянуто стан використання основних засобів на прикладі підприємства ПАТ "Київхліб" за допомогою побудови економіко-математичної моделі на основі отриманих даних. Розроблено пропозиції щодо поліпшення використання основних засобів на даному підприємстві.

Аннотация. Рассмотрено состояние основных средств на примере ПАО "Киевхлеб" посредством построения экономико-математической модели на основе полученных данных. Разработаны предложения по улучшению использования основных средств на данном предприятии.

Annotation. The state of fixed assets on the example of PJSC "Kyivkhliv" is studied by means of developing the economic and mathematical model based on the data received. The proposals on improving the usage of fixed assets at this enterprise are given.

Ключові слова: основні засоби, ефективність, фондодіада, фондомісткість, коефіцієнт придатності, коефіцієнт зносу.

На ефективну діяльність підприємства впливають багато факторів, вплив яких позначається на кінцевому результаті діяльності підприємства. Один з головних показників ефективності діяльності підприємства – досягнення поставлених цілей підприємства й отримання прибутку при зменшенні витрат.

Одним із найважливіших етапів аналізу виробничого підприємства є аналіз стану, структури та динаміки основних засобів, а також ефективність їх використання. Стан та ефективність використання основних засобів безпосередньо впливає на виконання виробничої програми підприємства і можливість отримання прибутку. Діяльність виробничих підприємств значно залежить від їх забезпеченості основними засобами та ефективності їх використання [1].

Відповідно до цього є актуальним вивчення питань особливості аналізу ефективності використання основних засобів на виробничому підприємстві.

Проблеми аналізу основних засобів всебічно розглядається у науковій літературі. Даним питанням займалися багато вчених: Бутинець Ф. Ф., Савицька Г. В., Булах Л. А. та ін. [2 – 4]

Метою дослідження є аналіз впливу факторів на ефективність використання основних засобів підприємства, а також побудова економіко-математичної моделі.

Основні засоби (ОЗ) відіграють значну роль у процесі праці, оскільки вони у своїй сукупності утворюють виробничо-технічну базу і визначають виробничу потужність підприємства. Протягом тривалого періоду основні засоби надходять на підприємство і передаються в експлуатацію; здаються в оренду іншим суб'єктам господарювання з метою отримання прибутку; зношуються в результаті експлуатації; піддаються ремонту, за допомогою якого відновлюються їх фізичні якості; вибувають з підприємства внаслідок недоцільності подальшого застосування. До основних виробничих засобів відноситься та частина засобів, які підприємство утримує з метою виробництва продукції (машинаи, обладнання, устаткування, вимірювальні й регулюючі прилади, лабораторне устаткування, обчислювальна техніка), та створення умов для здійснення виробничого процесу (будівлі, в яких здійснюється виробництво, споруди тощо).

Поінформованість про наявність засобів праці та постійний контроль за їх ефективним використанням мають велике значення в управлінні виробничою діяльністю кожного підприємства.

Для прийняття рішення щодо ефективності використання ОЗ на даному підприємстві, треба визначити наявність, структуру та їх стан. Стан ОЗ визначається за допомогою коефіцієнта придатності. Слід проаналізувати наявність та стан ОЗ на підприємстві ПАТ "Київхліб" у табл. 1.

Аналіз наявності та стану ОЗ на підприємстві

Показники	2010 рік	2011 рік	Відхилення	Темп зростання
1	2	3	4	5
Наявність на початок року, тис. грн	320 114	366 127	46 013	114,4
Надійшло, тис. грн	22 072	19 449	-2 623	88,1
Вибуло, тис. грн	6 049	4 390	-1 659	72,6

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5
Наявність основних засобів на кінець року, тис. грн	336 127	347 361	11 234	103,3
Сума зносу на початок року, тис. грн	127 282	144 880	17 598	113,8
Сума зносу на кінець року, тис. грн	144 880	163 133	18 253	112,6
Коефіцієнт оновлення	0,0657	0,05599	-0,0097	85,3
Коефіцієнт вибуття	0,0189	0,01199	-0,0069	63,5
Коефіцієнт зносу на початок року	0,3976	0,3957	-0,0019	99,5
Коефіцієнт зносу на кінець року	0,431	0,46964	0,0386	108,9
Коефіцієнт придатності	1,05	0,94874	-0,1013	90,4

Проаналізувавши дані таблиці, можна визначити, що вартість ОЗ на початок 2011 року порівняно з 2010 зростає на 14,4 %. Наявність ОЗ на кінець року збільшилась на 3,3 %. Коефіцієнти оновлення і вибуття у 2011 році, порівняно із 2010 зменшилися на 14,7 та 36,5 % відповідно. Коефіцієнт зносу на кінець 2011 року, порівняно з кінцем 2010 підвищився на 8,9. Коефіцієнт придатності ОЗ на кінець 2011 року порівняно з кінцем 2010 року знизився на 9,6 %, в результаті підвищення суми зносу.

В умовах ринкових відносин особливото актуальності набуває питання підвищення економічної ефективності використання основних виробничих фондів. Підвищити економію будь-яке господарство може лише знаючи якою ціною виробився той чи інший валовий продукт, скільки основних фондів брало участь у його створенні.

Найголовнішими показниками забезпеченості основними фондами є:

- фондовіддача – відношення вартості виробленої продукції до первісної середньорічної вартості основних виробничих фондів;
- фондомісткість – це зворотний показник фондовіддачі, тобто це відношення первісної вартості основних виробничих фондів до вартості виробленої продукції. Він показує, скільки було використано основних виробничих фондів для виробництва однієї гривні продукції;
- фондоозброєність – відношення вартості основних виробничих фондів до середньорічної чисельності працівників.

На основі річної звітності підприємства слід визначити показники забезпеченості та ефективності використання основних виробничих фондів (табл. 2).

Таблиця 2

Забезпеченість фондами та ефективність їх використання

Показники	2010 рік	2011 рік	Відхилення	Темп зростання
Фондомісткість ОЗ	0,24	0,23	-0,01	95,83
Фондоозброєність ОЗ	323,82	331,77	7,95	102,46
Фондовіддача ОЗ	4,18	4,32	0,14	103,35

Для вдосконалення аналізу було проведено регресійний аналіз. Було досліджено вплив показників фондомісткості, фондоозброєності, фондовіддачі, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт зносу на початок року, коефіцієнт зносу на кінець року, коефіцієнт оборотності активів за допомогою програми STATGRAPHICS PLUS.

Залежність коефіцієнт вибуття основних засобів відносно коефіцієнта оборотності активів подана таким рівнянням:

$$y = 2,27578 + 85,1375 \times x5.$$

Значущість моделі підтверджує отриманий рівень значущості $r = 0,0402$ (це менше за 0,05, тому побудована модель значуща). Коефіцієнт 85,1375 у рівнянні означає, що при збільшенні x на одиницю очікуване значення y збільшиться на 85,1375.

Отже, з метою забезпечення ефективного використання ОЗ на підприємстві, потрібно дотримуватися таких рекомендацій:

- поліпшення технічного стану ОЗ, шляхом модернізації, введення в експлуатацію нового устаткування та виведення з експлуатації застарілого устаткування;
- поліпшення методу обліку ОЗ на даному підприємстві;
- скорочення простоїв обладнання внаслідок своєчасного забезпечення сировиною, матеріалами, напівфабрикатами тощо, підвищення якості ремонтів та обслуговування обладнання;
- підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня промислово-виробничого персоналу;
- застосування прогресивних форм організації та управління виробництвом.

Вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних фондів – це одне з основних завдань діяльності підприємств, від результату якого залежить фінансовий стан та конкурентоспроможність підприємства. Підвищення ефективності використання основних фондів є одним із головних чинників майбутнього ефективного функціонування підприємства в цілому.

Наук. керівн. Мозгова Л. О.

Література: 1. Петряєва З. Ф. Організація і методика економічного аналізу : навчальний посібник. Ч. 1 / З. Ф. Петряєва, Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 308 с. 2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : П П "Рута", 2009. – 912 с. 3. Савицкая Г. В. Анализ и использование основных средств / Г. В. Савицкая. – М. : Инфра-М, 2009. – 536 с. 4. Будах Л. А. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів / Л. А. Будах // Економіка АПК і природокористування. – 2006. – № 9. – С. 63–67. 5. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібн. / Г. В. Савицька. – К. : "Знання", 2004. – С. 178–203. 6. Городня Т. А. Обґрунтування стратегії підвищення ефективності відтворення та використання основних виробничих засобів підприємства / Т. А. Городня // Науковий вісник НЛТУ. – 2008. – № 18. – С. 287–290. 7. Коновалова О. В. Сучасний стан та шляхи підвищення ефективності використання основних засобів підприємств гірничодобувної промисловості України / О. В. Коновалова, Т. В. Кліменкова // Економічні науки. – 2011. – № 8. – С. 85–94.